

ว่านหางจระเข้ / Aloe vera

ชื่ออื่น	ว่านไฟไหม้ หางตะเข้
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.
ชื่อวงศ์	ASPHODELACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลักษณะวิสัย	ไม้ล้มลุก ขั้วและปล้องสั้น
ลักษณะใบ	ใบเดี่ยว เรียงรอบต้น อวบน้ำมาก สีเขียวอ่อนหรือเขียวเข้ม มีน้ำยางสีน้ำตาลอมเหลือง
ลักษณะดอก	ดอกช่อ มีดอกย่อย เป็นหลอดห้อยลง สีส้มแกมเหลือง
ลักษณะผล	ผลเป็นผลแห้ง แตกได้
สรรพคุณ	น้ำยางสีเหลืองจากใบ เดี่ยวให้แห้งเรียกว่า ยาตำ เป็นยาระบาย วันสดจากใบ ปิดขมับแก้ปวดหัว และใช้รักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลไหม้เกรียม จากแสงแดด แผลสด แผลเรื้อรัง กินเพื่อรักษาแผลในกระเพาะอาหารได้ดี นอกจากนี้ยังใช้วันผสมในเครื่องสำอางหลายชนิด

การเตรียมปลูกว่านหางจระเข้สำหรับตัดใบขาย

สายพันธุ์ที่นิยม คือ พันธุ์บาบาเดนซิส (*Aloe Barbadosensis* Mill) เนื่องจากมีกาบใบสีเขียว ขนาดใหญ่ น้ำหนักดี ดูแลง่าย ขมน้อย สรรพคุณมาก ให้ผลผลิตสูง มีลักษณะโดยทั่วไปคือ ลำต้นสั้น ใบเป็นร่องยาวประมาณ 40 – 60 เซนติเมตร มีสีเขียวปนเทา ขณะอ่อนมีจุดลายสีขาว มีหนามตามขอบใบ มีดอกสีส้ม สามารถขยายพันธุ์ได้หลายวิธี เช่น การแยกหน่อ การตัดเหง้า การปักชำยอด และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แต่วิธีที่นิยมและสะดวกที่สุด คือ การแยกหน่อ ซึ่งเมื่อปลูกว่านหางจระเข้ประมาณ 4 – 5 เดือน ต้นโตเต็มที่จะมีหน่อแทงออกมาจากโคนต้น ใช้เสียมขุดที่โคนต้นให้เห็นหน่อแล้วตัดตรงโคนหน่อให้ขาด โดยถอนมาทั้งราก อย่าให้บอบช้ำและฉีกขาด แล้วนำไปปลูกในแปลง ถ้าเป็นเกษตรกรรายใหม่อาจต้องมีต้นทุนในการซื้อหน่อมา ปลูกหน่อก็มีหลายราคา ขึ้นอยู่กับขนาดของหน่อ เริ่มต้นตั้งแต่ 10-100 บาท ถ้าหน่อใหญ่ระยะเวลาการปลูก ให้ผลผลิตก็จะเร็วขึ้น

ภูมิอากาศ ว่านหางจระเข้ชอบอุณหภูมิที่ 30 - 35 องศาเซลเซียส มีความชื้นในอากาศปานกลาง (60-80%)

ดิน ชอบดินทราย ดินร่วน และ ดินร่วนปนทราย ที่ระบายน้ำดี ไม่มีน้ำขัง มีอินทรีย์วัตถุสมบูรณ์

ฤดูกาล ปลูกได้ทุกฤดูเพียงให้น้ำเพียงพอในการเจริญเติบโต 11

การเตรียมแปลง เริ่มจากไถพลิกดินขึ้นตากเอาไว้ประมาณ 2 สัปดาห์แล้วไถร่องสูง 30 เซนติเมตร กว้าง 1.50 - 2.00 เมตร ยาวตลอดพื้นที่ ขุดหลุมให้มีขนาดกว้างยาวลึก 1 หน้าจอบ หรือประมาณ 20 - 25 เซนติเมตร ระยะ ระหว่างหลุม 70 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกผสมดินเล็กน้อย หลุมละจำนวน 1 กำมือ เวลาที่เหมาะสมของการปลูก ควรปลูกช่วงบ่าย หรือช่วงเย็น จะทำให้น้ำที่พืชน้ำไม่ถูกแดดเผาจนกว่ากว่านหางจระเข้กินได้ใหม่

การปลูกและดูแลรักษา วิธีปลูก นำหน่อพันธุ์ขนาด 10 - 15 เซนติเมตร ลงปลูก กลบดินให้พอแน่น และให้น้ำจนทั่ว ทั้งแปลง โดยวิธีปล่อยน้ำตามร่องหรือสปริงเกอร์

การให้น้ำ หลังปลูก 2 - 3 วันให้ทำการให้น้ำโดยวิธีปล่อยน้ำตามร่องอีกครั้ง ต่อจากนั้นให้น้ำสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง อาจจะใช้สปริงเกอร์ติดตั้งเพื่อให้น้ำ หากเป็นช่วงหน้าร้อนหรือแล้ง ควรให้น้ำอย่างเพียงพอ มิฉะนั้นต้นว่านหางจระเข้จะเหี่ยว ไม่มีเนื้อ และไม่ควรถูกน้ำแบบรดรดลงต้นพืชโดยตรง ระวังอย่าให้น้ำขังที่ กาบใบและซอกที่แปลงเพราะจะทำให้กาบใบ และโคนเน่า ควรรดน้ำช่วงตอนเย็น เพราะหากรดช่วงอากาศ ร้อนจัดจะทำให้รากเน่าเพราะอาจเกิดการซ้ำของเนื้อเยื่อ การดูแล ให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ พรวันดินกลบโคนต้นเป็นครั้งคราว พร้อมกับใส่ปุ๋ยคอกทุก 2 เดือน หรือปุ๋ยเคมีสูตร 30-5-5 อัตราส่วนไร่ละ 6 กิโลกรัม ปีละครั้ง การไถหน่อไม่ควรไถเกิน 2 หน่อ

โรคและแมลงศัตรูพืช ไม่ค่อยพบโรคและแมลง มีเพียงอาการขาดน้ำ คือ ปลายใบแห้งเหี่ยว ใบออกสี แดงและแห้ง หลุดออกจากต้นในที่สุด ต้องระมัดระวังอย่าให้แปลงปลูกขาดน้ำก็จะไม่เกิดอาการดังกล่าว อีก อาการหนึ่งคือโรครากเน่าโคนเน่าและกาบใบเน่า เนื่องจากมีน้ำขังที่แปลงปลูกและกาบใบ เมื่อมีอาการให้รีบ ระบายน้ำออกจากแปลงให้เร็วที่สุด และไม่ควรถูกน้ำซ้ำพื้นที่เดิมที่เคยมีการแพร่ระบาดของโรคนี้มาก่อน ด้าน แมลงศัตรูพืชนั้นไม่ค่อยพบว่ามีแมลงใดทำความเสียหายแต่ ว่านหางจระเข้อ่อนแอต่อวัชพืช โดยเฉพาะช่วง 2 สัปดาห์แรกของการเจริญเติบโต ควรหมั่นถางหรือถอนกำจัดวัชพืชในช่วงนี้ และไม่ควรรื้อสารเคมีกำจัด วัชพืชเพราะว่านหางจระเข้อ่อนแอต่อสารกำจัดวัชพืชทั้งแบบใบกว้างและใบแคบ

การเก็บเกี่ยว เมื่อว่านหางจระเข้มีอายุได้ 8 เดือนก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เลือกใบล่างที่เจริญเติบโตเต็มที่ มีลักษณะอวบน้ำ เต่งตึง ลายใบและหนามจะลบหมด ใบจะทำมุมขนานกับพื้นมากที่สุด มีน้ำหนัก 8 ชีดขึ้นไป การเก็บเกี่ยวให้ใช้ มีดคมๆ กรีดกาบใบบริเวณที่ยึดติดกับลำ ตัดเพียงนิดเดียวแล้วบิดใบให้หลุดออกจากลำ ตัด แต่ถ้า ไม่หลุดให้ใช้มีดเลาะกาบใบให้หลุด ต้องระมัดระวังอย่าให้ใบช้ำหรือมีรอยแผลจนเห็นวุ้นภายในใบเพราะแผลจะ ลุกลามจนเสียไปทั้งใบ เมื่อตัดแล้วให้ รวบรวมส่งแหล่งจำหน่ายโดยเร็วและระมัดระวังไม่ให้บอบช้ำ ว่านหางจระเข้ ปลูกเพียงครั้งเดียวสามารถเก็บผลผลิตขายได้ทุก เดือน นาน 5 - 6 ปี กาบจะเริ่มเล็ก แต่ถ้าตลาดรับซื้อไม่เกี่ยงขนาด ก็สามารถอยู่ได้ถึง 10 ปี

ว่านหางจระเข้กินได้ไหม ?

ว่านหางจระเข้สามารถนำมารับประทานได้ แต่ต้องล้างเมือกออกให้หมด กลิ่นอาจจะเหม็นเขียวพอควร ส่วนที่เป็นวุ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เนื้อสัมผัสจะคล้าย ๆ กับวุ้นมะพร้าว ส่วนมากจะนำมาทำเป็นของหวาน เพราะสรรพคุณว่านหางจระเข้จะออกฤทธิ์เย็น จึงทำให้รู้สึกสดชื่น ไม่แนะนำให้กินสดๆ จากต้น ควรล้างให้สะอาดและนำมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วจึงนำมารับประทาน

วิธีใช้ว่านหางจระเข้

1. ควรเลือกต้นว่านหางจระเข้ที่มีอายุมากกว่า 8 เดือน - 1 ปีขึ้นไป ให้เลือกส่วนล่างสุดเนื่องจากจะมีวุ้นมากกว่าส่วนอื่น ๆ
2. นำว่านหางจระเข้มาแช่เย็นก่อนการใช้จะสดชื่นมากขึ้น
3. ควรล้างเนื้อวุ้นว่านหางจระเข้ให้สะอาดก่อนการใช้ทุกครั้ง เนื่องจากเมือกจากใบมีสาร Anthraquinone ที่อาจก่อให้เกิดอาการแพ้ได้
4. ไม่ควรใช้เป็นยาระบายหรือยาถ่ายในหญิงตั้งครรภ์ หญิงที่มีประจำเดือน และผู้ที่เป็นริดสีดวงทวาร

การทำว่านหางจระเข้ลอยแก้ว

ส่วนผสม

1. ว่านหางจระเข้ปอกเปลือกแล้ว	500	กรัม
2. น้ำตาลทรายแดง	300	กรัม (ปรับได้ตามความชอบ)
3. ใบเตย	10	ใบ
4. น้ำเปล่า	5	ลิตร

วิธีทำ

1. ตัดว่านหางจระเข้มาล้างให้ยางสีเหลืองแห้ง
2. ทำความสะอาดว่านหางจระเข้และปอกเปลือกออก
3. นำว่านหางจระเข้ที่ปอกเปลือกแล้วมาล้างทำความสะอาด 2 - 3 ครั้ง
4. หั่นเนื้อว่านหางจระเข้เป็นชิ้นสี่เหลี่ยมลูกเต๋า
5. นำชิ้นเนื้อว่านหางจระเข้ที่หั่นแล้วมาล้างทำความสะอาดให้หมดเมือก
6. นำหม้อใส่น้ำต้มให้เดือด แล้วนำเนื้อว่านหางจระเข้ที่หั่นแล้วลงไปต้มให้สุก โดยสังเกตจากเนื้อว่านหางจระเข้ที่ต้มลอยขึ้นมาแสดงว่าเนื้อว่านหางจระเข้สุกแล้ว
7. ซ้อนเนื้อว่านหางจระเข้ใส่ในน้ำเย็น
8. นำหม้อต้มน้ำ + น้ำตาลทราย + ใบเตย ต้มให้เดือด แล้วใส่เนื้อว่านหางจระเข้ที่ต้มสุกแล้วลงในน้ำเชื่อมรอนจนเดือด ก็ได้น้ำว่านหางจระเข้ลอยแก้ว เติริยมจัดเสิร์ฟต่อไป

หมายเหตุ: อัตราส่วนตามสูตรนี้สามารถบรรจุขวดจขนาด 250 - 300 มล.ได้ 17 ขวด